

32000L0043

L 180/22

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

19.7.2000.

DIREKTIVA VIJEĆA 2000/43/EZ**od 29. lipnja 2000.****o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo**

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebno njegov članak 13.,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije ⁽¹⁾,uzimajući u obzir mišljenje Europskog parlamenta ⁽²⁾,uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i socijalnog odbora ⁽³⁾,uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija ⁽⁴⁾,

budući da:

- (1) Ugovor o Europskoj uniji označava novu etapu u procesu stvaranja sve tješnje povezane unije između naroda Europe.
- (2) U skladu s člankom 6. Ugovora o Europskoj uniji, Europska unija temelji se na načelima slobode, demokracije, poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda te vladavine prava, načelima koja su zajednička državama članicama, te bi trebala poštovati temeljna prava kako su zajamčena Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i kako proistječu iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama kao opća načela prava Zajednice.
- (3) Pravo svih osoba na jednakost pred zakonom i na zaštitu od diskriminacije predstavlja opće pravo priznato Općom deklaracijom o ljudskim pravima, Konvencijom Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, Međunarodnom konvencijom o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Međunarodnim paktom Ujedinjenih naroda o građanskim i političkim pravima te Međunarodnim paktom Ujedinjenih naroda o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, kao i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda čije su potpisnice sve države članice.
- (4) Važno je poštovati takva temeljna prava i slobode, uključujući i pravo na slobodu udruživanja. U kontekstu pristupa robi i uslugama te pružanja robe i usluga također je važno poštovanje prava na privatnost i obiteljski život te transakcija koje se obavljaju u tom kontekstu.
- (5) Europski je parlament donio brojne rezolucije o borbi protiv rasizma u Europskoj uniji.
- (6) Europska unija odbacuje teorije kojima se pokušava utvrditi postojanje različitih ljudskih rasa. Korištenje izraza „rasno podrijetlo” u ovoj Direktivi ne podrazumijeva prihvaćanje takvih teorija.
- (7) Europsko je vijeće u Tampereu 15. i 16. listopada 1999. pozvalo Komisiju da što prije donese prijedloge za provedbu članka 13. Ugovora o EZ-u u pogledu borbe protiv rasizma i ksenofobije.
- (8) Smjernice o zapošljavanju za 2000. godinu, koje je dogovorilo Europsko vijeće u Helsinkiju 10. i 11. prosinca 1999., naglašavaju potrebu jačanja uvjeta za stvaranje tržišta radne snage koje se temelji na socijalnom uključivanju, osmišljavanjem koherentnog skupa politika čiji je cilj borba protiv diskriminacije prema skupinama poput etničkih manjina.
- (9) Diskriminacija temeljena na rasnom ili etničkom podrijetlu može ugroziti postizanje ciljeva iz Ugovora o EZ-u, a posebno postizanje visoke razine zaposlenosti i socijalne zaštite, podizanje životnog standarda i kakvoće života, gospodarske i socijalne kohezije te solidarnosti. Također može ugroziti cilj razvoja Europske unije kao područja slobode, sigurnosti i pravde.
- (10) Komisija je predstavila komunikaciju o rasizmu, ksenofobiji i antisemitizmu u prosincu 1995.
- (11) Vijeće je 15. srpnja 1996. usvojilo Zajedničku akciju (96/443/PUP) za borbu protiv rasizma i ksenofobije ⁽⁵⁾ u skladu s kojom se države članice obvezuju osigurati učinkovitu pravosudnu suradnju s obzirom na kaznena djela koja se temelje na rasističkom i ksenofobnom ponašanju.
- (12) S ciljem osiguravanja razvoja demokratskih i tolerantnih društava koja omogućavaju sudjelovanje svih osoba bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo, posebno bi djelovanje na polju diskriminacije temeljene na rasnom ili etničkom podrijetlu trebalo ići dalje od pristupa djelatnostima u svojstvu zaposlenika i samostalnim djelatnostima te pokrivati područja poput obrazovanja, socijalne zaštite, uključujući socijalnu sigurnost i zdravstvenu zaštitu, socijalne pogodnosti i pristup robi i uslugama te pružanje robe i usluga.

⁽¹⁾ Još nije objavljeno u Službenom listu.⁽²⁾ Mišljenje doneseno 18.5.2000. (još nije objavljeno u Službenom listu).⁽³⁾ Mišljenje doneseno 12.4.2000. (još nije objavljeno u Službenom listu).⁽⁴⁾ Mišljenje doneseno 31.5.2000. (još nije objavljeno u Službenom listu).⁽⁵⁾ SL L 185, 24.7.1996., str. 5.

- (13) Zbog toga bi bilo kakva izravna ili neizravna diskriminacija koja se temelji na rasnom ili etničkom podrijetlu u područjima koja pokriva ova Direktiva trebala biti zabranjena na području cijele Zajednice. Ova bi se zabrana diskriminacije trebala odnositi i na državljane trećih zemalja, ali ne pokriva razlike u postupanju na temelju državljanstva i ne dovodi u pitanje propise kojima je uređeno pitanje ulaska i boravka državljana trećih zemalja te njihovog pristupa zapošljavanju i radu.
- (14) Pri provedbi načela jednakog postupanja bez obzira na rasno ili etničko podrijetlo Zajednica bi trebala, u skladu s člankom 3. stavkom 2. Ugovora o EZ-u, nastojati ukloniti nejednakosti i promicati jednakost između muškaraca i žena, posebno zato što su žene često žrtve višestruke diskriminacije.
- (15) Procjena činjenica na temelju kojih se može zaključiti da postoji izravna ili neizravna diskriminacija u nadležnosti je nacionalnih pravosudnih ili drugih nadležnih tijela, u skladu s pravilima nacionalnog prava ili prakse. Takvim se pravilima osobito može predvidjeti utvrđivanje postojanja neizravne diskriminacije bilo kojim sredstvima, uključujući i na temelju statističkih dokaza.
- (16) Važno je zaštititi sve fizičke osobe od diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla. Države članice trebale bi također omogućiti, ako je to potrebno i u skladu sa svojim nacionalnim tradicijama i praksom, zaštitu pravnih osoba ako su diskriminirane na temelju rasnog ili etničkog podrijetla njihovih članova.
- (17) Zabrana diskriminacije ne bi smjela utjecati na zadržavanje ili prihvaćanje mjera čiji je cilj sprečavanje ili naknada zbog nepovoljnog položaja koji trpi skupina osoba određenog rasnog ili etničkog podrijetla, a takve mjere mogu dopustiti postojanje organizacija osoba određenog rasnog ili etničkog podrijetla ako je njihov glavni cilj promicanje posebnih potreba tih osoba.
- (18) U vrlo ograničenim okolnostima razlika u postupanju može biti opravdana ako karakteristika povezana s rasnim ili etničkim podrijetlom predstavlja bitni i odlučujući profesionalni zahtjev, ako je taj cilj legitiman i ako je takav zahtjev razmjeran. Takve bi okolnosti trebale biti uključene u informacije koje države članice dostavljaju Komisiji.
- (19) Osobe koje su bile diskriminirane na temelju rasnog ili etničkog podrijetla trebale bi imati prikladna sredstva za pravnu zaštitu. Kako bi se postigla učinkovitija razina zaštite, udruženja ili druge pravni subjekti također bi trebali biti ovlašteni za pokretanje postupka na način koji utvrde države članice, u ime ili kao potpora bilo koje žrtve, ne dovodeći u pitanje nacionalna postupovna pravila u vezi sa zastupanjem i obranom pred sudom.
- (20) Učinkovita provedba načela jednakosti zahtijeva odgovarajuću sudsku zaštitu od viktimizacije.
- (21) Pravila o teretu dokazivanja moraju biti prilagođena u slučaju pretpostavke postojanja diskriminacije te se, kako bi se načelo jednakog postupanja učinkovito primjenjivalo, teret dokazivanja mora prebaciti na tuženika ako su izneseni dokazi o takvoj diskriminaciji.
- (22) Države članice ne moraju primjenjivati pravila o teretu dokazivanja u postupcima u kojima relevantne činjenice ispituje sud ili neko drugo nadležno tijelo. Postupci o kojima je riječ oni su u kojima tužitelj ne mora dokazivati činjenice, nego ih ispituje sud ili nadležno tijelo.
- (23) Države članice trebale bi poticati dijalog između socijalnih partnera i s nevladinim organizacijama radi rasprave o raznim oblicima diskriminacije i borbe protiv njih.
- (24) Sama bi zaštita od diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla bila ojačana postojanjem jednog ili više tijela u svakoj državi članici, nadležnih za analizu problematike, pronalaženje mogućih rješenja i pružanje konkretne pomoći žrtvama.
- (25) Ovom se Direktivom utvrđuju minimalni zahtjevi, ostavljajući državama članicama mogućnost uvođenja ili zadržavanja povoljnijih propisa. Provedba odredaba ove Direktive ne bi smjela poslužiti za opravdavanje bilo kakvog povratka na lošije stanje u odnosu na stanje koje postoji u svakoj državi članici.
- (26) Države članice trebale bi predvidjeti učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće sankcije za slučaj kršenja obveza iz ove Direktive.
- (27) Države članice mogu socijalnim partnerima, na njihov zajednički zahtjev, povjeriti provedbu ove Direktive s obzirom na odredbe koje ulaze u područje primjene kolektivnih ugovora, pod uvjetom da države članice poduzmu sve potrebne mjere kako bi osigurale da u svakom trenutku mogu zajamčiti rezultate koje nalaže ova Direktiva.
- (28) U skladu s načelima supsidijarnosti i proporcionalnosti određenima u članku 5. Ugovora o EZ-u, cilj ove Direktive, to jest osiguravanje zajedničke visoke razine zaštite od diskriminacije u svim državama članicama, ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego ga se, zbog dimenzija i učinaka predloženog djelovanja, može na bolji način ostvariti na razini Zajednice. Ova Direktiva ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tih ciljeva,

DONIJELO JE OVU DIREKTIVU:

POGLAVLJE I.

OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Svrha

Svrha ove Direktive jest utvrditi okvir za borbu protiv diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla s ciljem ostvarenja načela jednakog postupanja u državama članicama.

Članak 2.

Pojam diskriminacije

1. Za potrebe ove Direktive načelo jednakog postupanja znači nepostojanje izravne ili neizravne diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla.

2. Za potrebe stavka 1.:

(a) izravna diskriminacija postoji ako se prema nekoj osobi zbog njezina rasnog ili etničkog podrijetla postupa, ako se postupalo ili bi se postupalo nepovoljnije nego prema nekoj drugoj osobi u usporedivoj situaciji;

(b) neizravna diskriminacija postoji ako bi naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa doveli osobe određenog rasnog ili etničkog podrijetla u posebno nepovoljan položaj u usporedbi s drugim osobama, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa objektivno mogu opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njegovo postizanje prikladna su i potrebna.

3. Uznemiravanje se smatra diskriminacijom u smislu stavka 1. u slučaju nepoželjnog ponašanja povezanog s rasnim ili etničkim podrijetlom čiji je cilj ili učinak narušavanje dostojanstva osobe i stvaranje okružja u kojem postoji zastrašivanje, neprijateljstvo, degradiranje, ponižavanje ili napad. U tom kontekstu, pojam uznemiravanja može biti definiran u skladu s nacionalnim pravom i praksom država članica.

4. Uputa kojom se potiče diskriminiranje osoba na temelju rasnog ili etničkog podrijetla smatra se diskriminacijom u smislu stavka 1.

Članak 3.

Područje primjene

1. U okvirima ovlasti prenesenih na Zajednicu, ova se Direktiva primjenjuje na sve osobe, kako u javnom tako i u privatnom sektoru, uključujući javna tijela, s obzirom na:

(a) uvjete za pristup zapošljavanju, samostalnim djelatnostima i radu, uključujući i kriterije za odabir i uvjete pri zapošljavanju, bez obzira na granu djelatnosti te na svim razinama profesionalne hijerarhije, uključujući i napredovanje;

(b) pristup svim vrstama i svim razinama profesionalnog usmjerenja, stručnog osposobljavanja, stručnog usavršavanja i prekvalificiranja, uključujući i praktično radno iskustvo;

(c) rad i radne uvjete, uključujući otkaz i plaću;

(d) članstvo i djelovanje u organizacijama radnika ili poslodavaca ili bilo kakvoj organizaciji čiji članovi obavljaju određeno zanimanje, uključujući i koristi od takvih organizacija;

(e) socijalnu zaštitu, uključujući socijalnu sigurnost i zdravstvenu zaštitu;

(f) socijalne pogodnosti;

(g) obrazovanje;

(h) pristup robi i uslugama te pružanje robe i usluga dostupnih javnosti, uključujući one u području stanovanja.

2. Ova Direktiva ne pokriva razlike u postupanju koje se temelje na državljanstvu i ne dovodi u pitanje odredbe i uvjete za ulazak i boravak državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva na području država članica niti postupanje koje je povezano s pravnim statusom dotičnih državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva.

Članak 4.

Bitni i odlučujući profesionalni zahtjevi

Neovisno o članku 2. stavcima 1. i 2., države članice mogu propisati da razlika u postupanju koja se temelji na karakteristikama povezanim s rasnim ili etničkim podrijetlom ne predstavlja diskriminaciju u slučajevima u kojima, zbog prirode određenih profesionalnih djelatnosti ili zbog konteksta u kojem se one obavljaju, takve karakteristike predstavljaju bitni i odlučujući profesionalni zahtjev, pod uvjetom da je cilj legitiman i da je takav zahtjev razmjernan.

Članak 5.

Pozitivno djelovanje

S ciljem osiguravanja potpune jednakosti u praksi, načelo jednakog postupanja ne sprečava državu članicu da zadrži ili usvoji posebne mjere radi sprečavanja ili naknade zbog nepovoljnog položaja povezanog s rasnim ili etničkim podrijetlom.

Članak 6.

Minimalni zahtjevi

1. Države članice mogu usvojiti ili zadržati propise koji su povoljniji za zaštitu načela jednakog postupanja od onih utvrdjenih u ovoj Direktivi.

2. Provedba ove Direktive ni u kojem slučaju ne može biti temelj za smanjivanje razine zaštite od diskriminacije koja već postoji u državama članicama u područjima koje pokriva ova Direktiva.

POGLAVLJE II.

PRAVNA SREDSTVA I IZVRŠENJE

Članak 7.

Zaštita prava

1. Države članice osiguravaju da sudski i/ili administrativni postupci za izvršenje obveza koje proizlaze iz ove Direktive, uključujući i postupke mirenja ako ih smatraju primjerenima, budu dostupni svim osobama koje smatraju da su oštećene zbog nepoštovanja načela jednakog postupanja, čak i nakon prestanka odnosa za koji se tvrdi da je u njemu došlo do diskriminacije.
2. Države članice osiguravaju da udruženja, organizacije ili drugi pravni subjekti koji u skladu s kriterijima utvrđenima u njihovom nacionalnom pravu imaju zakoniti interes pri osiguravanju poštovanja odredaba ove Direktive, mogu u ime ili kao potpora tužitelja i uz njegov pristanak pokrenuti sve sudske i/ili administrativne postupke za izvršenje obveza koje proizlaze iz ove Direktive.
3. Odredbe stavaka 1. i 2. ne dovode u pitanje nacionalna pravila koja se odnose na rokove za pokretanje postupka s obzirom na načelo jednakosti postupanja.

Članak 8.

Teret dokazivanja

1. Države članice donose sve potrebne mjere u skladu sa svojim nacionalnim pravosudnim sustavima kako bi osigurale da, u slučajevima kada osobe koje smatraju da im je nanesena šteta zbog neprimjenjivanja načela jednakog postupanja, pred sudom ili nekim drugim nadležnim tijelom, iznesu činjenice na temelju kojih se može pretpostaviti postojanje izravne ili neizravne diskriminacije, teret dokazivanja da nije bilo kršenja načela jednakog postupanja leži na tuženiku.
2. Stavak 1. ne sprečava države članice da usvoje pravila o dokazivanju koja su povoljnija za tužitelje.
3. Stavak 1. ne primjenjuje se u kaznenim postupcima.
4. Stavci 1., 2. i 3. primjenjuju se i na postupke pokrenute u skladu s člankom 7. stavkom 2.
5. Države članice ne moraju primjenjivati stavak 1. na postupke u kojima relevantne činjenice ispituje sud ili nadležno tijelo.

Članak 9.

Viktimizacija

Države članice u svoje nacionalne pravne sustave uvode mjere koje su potrebne za zaštitu pojedinaca od svakog nepovoljnog postupanja ili nepovoljnih posljedica koji su reakcija na podnošenje tužbe ili pokretanje postupka radi ostvarivanja načela jednakog postupanja.

Članak 10.

Širenje informacija

Države članice osiguravaju da o propisima donesenima u skladu s ovom Direktivom, kao i o relevantnim propisima koji su već na snazi, osobe na koje se oni odnose budu obaviještene na odgovarajući način i na cijelom njihovom državnom području.

Članak 11.

Socijalni dijalog

1. Države članice, u skladu sa svojim nacionalnim tradicijama i praksom, poduzimaju odgovarajuće mjere za promicanje socijalnog dijaloga između socijalnih partnera s ciljem promicanja jednakog postupanja, uključujući i putem nadzora prakse na radnome mjestu, kolektivnih ugovora, kodeksa ponašanja te istraživanja ili razmjene iskustava i najbolje prakse.
2. Ako je to u skladu s nacionalnom tradicijom i praksom, države članice potiču socijalne partnere, ne dovodeći u pitanje njihovu autonomiju, da na odgovarajućoj razini sklope sporazume kojima se utvrđuju pravila protiv diskriminacije u područjima iz članka 3. koji ulaze u područje primjene kolektivnog pregovaranja. Ti sporazumi poštuju minimalne zahtjeve utvrđene ovom Direktivom i odgovarajuće nacionalne provedbene mjere.

Članak 12.

Dijalog s nevladinim organizacijama

Države članice potiču dijalog s odgovarajućim nevladinim organizacijama koje, u skladu s njihovim nacionalnim pravom i praksom, imaju legitiman interes za doprinošenje borbi protiv diskriminacije na osnovi rasnog ili etničkog podrijetla, a s ciljem promicanja načela jednakog postupanja.

POGLAVLJE III.

TIJELA ZA PROMICANJE JEDNAKOG POSTUPANJA

Članak 13.

1. Države članice određuju jedno ili više tijela za promicanje jednakog postupanja prema svim osobama bez diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla. Ta tijela mogu biti dio tijela koja su na nacionalnoj razini nadležna za zaštitu ljudskih prava ili za zaštitu prava pojedinaca.
2. Države članice osiguravaju da u nadležnost tih tijela ulazi:
 - ne dovodeći u pitanje prava žrtava i udruženja, organizacija ili drugih pravnih subjekata iz članka 7. stavka 2., pružanje neovisne pomoći žrtvama diskriminacije pri pokretanju postupaka zbog diskriminacije,
 - vođenje neovisnih istraživanja koja se odnose na diskriminaciju,
 - objavljivanje neovisnih izvješća i izrada preporuka o svim problemima povezanim s takvom diskriminacijom.

POGLAVLJE IV.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 14.

Usklađenost

Države članice poduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale da:

- (a) svi zakoni i drugi propisi suprotni načelu jednakog postupanja budu stavljeni izvan snage;
- (b) sve odredbe suprotne načelu jednakog postupanja uključene u individualne ili kolektivne ugovore ili sporazume, unutarnja pravila poduzeća, u statute profitnih ili neprofitnih udruženja ili u statute samostalnih djelatnosti te organizacija radnika ili poslodavaca, budu ili mogu biti proglašene ništavima ili da budu izmijenjene.

Članak 15.

Sankcije

Države članice utvrđuju pravila o sankcijama primjenjivima na kršenje nacionalnih propisa usvojenih u skladu s ovom Direktivom te poduzimaju sve potrebne mjere za osiguravanje njihove primjene. Predviđene sankcije, koje se mogu sastojati od isplate novčane naknade žrtvi, moraju biti učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće. Države članice dostavljaju Komisiji te propise najkasnije do 19. srpnja 2003. i obavješćuju Komisiju bez odlaganja o svim kasnijim izmjenama tih propisa.

Članak 16.

Provedba

Države članice donose zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom do 19. srpnja 2003. ili mogu provedbu ove Direktive, s obzirom na odredbe koje ulaze u područje primjene kolektivnih ugovora, povjeriti socijalnim partnerima na njihov zajednički zahtjev. U tom slučaju države članice osiguravaju da socijalni partneri sporazumno uvedu potrebne mjere do 19. srpnja 2003., pri čemu države članice moraju poduzeti sve potrebne mjere koje im omogućuju da u

svakom trenutku mogu zajamčiti rezultate koje nalaže ova Direktiva. One o tome odmah obavješćuju Komisiju.

Kad države članice donose ove mjere, te mjere prilikom njihove službene objave sadržavaju uputu na ovu Direktivu ili se uz njih navodi takva uputa. Načine tog upućivanja određuju države članice.

Članak 17.

Izvješćivanje

1. Države članice do 19. srpnja 2005. i nakon toga svakih pet godina Komisiji dostavljaju sve informacije koje su Komisiji potrebne za sastavljanje izvješća Europskom parlamentu i Vijeću o primjeni ove Direktive.
2. U izvješću Komisije prema potrebi se uzima u obzir mišljenje Europskog centra za nadzor rasizma i ksenofobije te stajališta socijalnih partnera i relevantnih nevladinih organizacija. U skladu s načelom jednakosti spolova, u tom se izvješću među ostalim donosi procjena utjecaja poduzetih mjera na žene i muškarce. U svjetlu primljenih informacija, u to se izvješće prema potrebi unose prijedlozi za izmjenu i ažuriranje ove Direktive.

Članak 18.

Stupanje na snagu

Ova Direktiva stupa na snagu na dan objave u *Službenom listu Europskih zajednica*.

Članak 19.

Adresati

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

Sastavljeno u Luxembourg 29. lipnja 2000.

Za Vijeće
Predsjednik
M. ARCANJO